

نقش فناوری اطلاعات در قضاوت و دستگاه قضایی

فضای سالم با طعم فناوری اطلاعات

کار تولیدی نیست و تنها ایجاد ارتباط دو طرف دعوا با یک قاضی است، محیط می تواند کاملاً مجازی باشد که این نوع دادگاه الکترونیک است. اما مزیتی که بر سلامت و صحت عملکرد یک دستگاه تکیه دارد، همان نظارت و قابلیت پیگیری بودن امور است.

در قوه قضاییه الکترونیک مسوول ارشد بر تمام واحدهای استانی به صورت آنلاین نظارت و رسیدگی دارد و می تواند جزئی ترین پرونده ها را در دورافتاده ترین نقاط یک کشور بخواند. آن هم درست همزمان با قاضی پرونده و حتی پیش از آن. با پیاده سازی تمام این مراحل در یک نظام جامع الکترونیکی، سیستم جزیره ای به یک سیستم یکپارچه با بانک اطلاعاتی مشترک تبدیل می شود که براساس آن در کسری از ثانیه می توان آمار هر نوع جرم و یا رفتار قضایی را در بررسی کرد.

در نظام قضایی مدرن که مرجع تمام مردم است، به راحتی می توان دریافت که رفتار مجرمانه در چه حدی و با چه نوسانی در چه مکانی در حال افت و خیز است. این اطلاعات بهترین ابزار برای اتخاذ یک تصمیم در زمینه های اجتماعی است. امکاناتی مانند ویدئو کنفرانس و اتاق مشاوره مجازی می تواند ساده ترین راه کارهای ایجاد بی نهایت شعبه دادرسی باشد. آرامش قضاوت در دادرسی می تواند فشارهای عصبی و کاری یک قاضی را کم کرده و اصلی ترین مهره دادگاه را در بهترین شرایط نگه دارد.

آیا دادرسی مجازی امن است؟

نامن بودن یک سیستم اطلاعاتی مانند داشتن یک خانه گران قیمت است و حال اگر ما برای این خانه در قرار نداده باشیم مقصود چیست؟ امنیت سیستم های اطلاعاتی صدها راه و روش دارد که هزاران سیستم امنیتی در سراسر جهان از آنها استفاده می کنند، پس اگر می خواهیم سیستم امنی داشته باشیم باید طراحی را کامل انجام دهیم و پیاده سازی را هم با سهل انگاری همراه نکنیم. حفظ اطلاعات در یک سیستم الکترونیک بسیار ارزان تر و امن تر از هزاران بایگانی است. با این وجود پیاده سازی یک طرح کامل کار آسانی نیست.

ما کجای کاریم؟

با وجود تمام نقص های فناوری اطلاعات کشور، قوه قضائیه یکی از بهترین کارکردها را در این رابطه داشته است. البته نمود این کار را باید در عمل دید. اما احیای شبکه های سازمانی و تدوین سیستم های بایگانی الکترونیک و همچنین مشاوره های از راه دور در کنار حرکت محتوایی این قوه در امر سایبر که به تدوین و تصویب قانون جرایم رایانه ای انجامید، نشانه بلوغ این رسته از فناوری است. به موضوع دادگاه های مجازی e-Court و موارد این چنین در هفته های آینده خواهیم پرداخت.

این سایت منبع خوبی برای مطالعه در این زمینه است: <http://cybercrime.gov>

فضای فیزیکی و پرسنل آن نیازی نباشد.

فضای سالم

شاید بهترین مزیت الکترونیکی شدن نظام دادرسی ایجاد شفافیت در عملکرد باشد. در یک نظام الکترونیک هر چه مراحل دادرسی پیچیده و طولانی هم باشند، تمامی مراحل شفاف و قابل بازیابی، تمام اسناد قابل ردیابی است. البته هیچگاه امنیت و عملکرد در حد ایده آل نخواهد بود اما براساس نیازها می توان سطحی از ایده آل را در نظر داشت.

در یک نظام سنتی تمام اسناد در بایگانی نگهداری می شود که عقلاً نگهداری حتی یک نسخه کپی از همه آنها محال است و عوامل ساده ای مانند خطای انسانی می تواند یک مستند را برای همیشه در انبوه اطلاعات مفقود سازد و یا حتی

جمله راحت تر و مقرون به صرفه تر شدن پیگیری یک امر قضایی و نیز کم شدن ترافیک و هزینه های جانبی که در انجام سنتی کارها معمول است.

آرامش الکترونیکی

بسیاری از مراجعات به دادگاه ها و دادسراها تنها برای یک سوال ساده است که معمولاً فقط می پرسند «فلان پرونده در چه مرحله ای است؟» با دیجیتالی شدن اسناد و نمود الکترونیک یافتن مراحل دادرسی، دیگر عاقلانه نیست که تمام مراجعات به شعبات حضوری باشد و این کار می تواند در بستر شبکه های مانند اینترنت انجام شود. آمار می گوید که معاون قوه قضاییه در نمایشگاه قوه قضاییه ارائه کرد، نشان می داد ۹۰ تا ۹۵ درصد مراجعات برای پرسیدن همان سوال معروف است. و این سوال ها نیز معمولاً شکل کلیشه ای و خاصی

سعید نوری آزاد

گاهی اوقات که صحبت از فناوری اطلاعات می شود، بعضی ها صحبت از تفریحات و سرگرمی هایی می کنند که این علم برای بشر امروزی فراهم کرده است. اما فناوری اطلاعات یک اصل اساسی به نام توانمندسازی دارد.

در شاخه توانمندسازی به تسهیل امور با استفاده از شیوه ای مدیریتی و ابزار تکنولوژیک پرداخته می شود. این شاخه از فناوری اطلاعات در هر زمینه ورشته ای می تواند وارد شود و کارها را چه از نظر ظاهری و چه از نظر محتوایی متحول کند. نمونه این تحول را در تولد بانکداری الکترونیک می توان دید و البته هزاران نمونه دیگر نیز در این مورد وجود دارد. یکی دیگر از کارکردهای این علم در بهبود شرایط و عملکرد دستگاه قضایی و در نهایت گسترش عدالت است. قوه قضاییه در هر کشوری به عنوان رکن اساسی و اصلی ترین مرجع رسیدگی به اختلافات و جرایم است و طبیعتاً دارای تعداد بسیار زیادی مراجعه کننده است که برای مسایل حقوقی، مدنی و کیفری خواسته یا ناخواسته به آنجا مراجعه می کنند. اما به راستی آیا یکی از جنبه های عدالت در اجتماع تسهیل رسیدگی به اختلافات نیست؟

عدالت از نوع الکترونیکی

اصلی ترین موضوع که در راستای عدالت با فناوری اطلاعات می توان به آن رسید، موضوع دسترسی به خدمات است. یعنی وجود سازوکاری برای تسهیل دسترسی به خدمات خود آغازی بر گسترش عدالت است.

در گام بعد دادرسی می تواند در زیر سایه خدمات الکترونیک با کیفیت بسیار بالاتری انجام شود. چرا که وجود اسناد آرشیو شده و دسترسی قضاوت در زمان بسیار کوتاه به این اسناد می تواند یک قضاوت کامل را به اجرا بگذارد و به نوعی «نقض رای» که یکی از ضعف های دادرسی است را به حداقل برساند. در این مورد می توان مکانیزه شدن سیستم احضارها و غیره را به راحتی شاهد بود تا دیگر نامه های احضار بیش از زمانی که در راه رسیدن به مخاطب هستند در داخل دادسرا باقی نماند.

در موضوع طولانی شدن دادرسی که ریشه در نظام اداری سنتی دارد، فناوری اطلاعات و سیستم های هوشمند دبیرخانه (اتوماسیون اداری) می تواند فاصله بین دفاتر را از نظر زمانی به صفر نزدیک کرده و تمامی آنها را در یک سیستم جامع تحت پوشش گرفته و با سرعت بخشیدن به کارها فرآیند دادرسی را هم از نظر زمانی و هم از نظر مراحل کار بهبود بخشد.

این سیستم ها علاوه بر تاثیر مستقیم بر یک رویه تاثیرات جانبی دیگری هم در اجتماع دارد، از

با زلزله و یا آتش سوزی این اسناد دیگر قابل بازیابی نخواهد بود. سیستم های نگهداری اطلاعات سنتی معمولاً قائم به فرد است و اگر فرد خبره بایگانی نخواهد، کسی نمی تواند به اطلاعات دسترسی پیدا کند اما در یک سیستم جامع اطلاعاتی فرآیند ذخیره سازی، نگهداری و بازیابی اطلاعات جزئی از یک نمودار جریان داده خواهند بود که براساس قوانین خاصی طراحی می شود و تمام دسترسی ها بر مبنای یک نظام جامع حفظ می شود.

بازدید از راه دور

انجام کارها از راه دور با همان TeleWorking مزیتی انکارناپذیر برای سیستم های تحت فناوری های اطلاعاتی است. در نظام های الکترونیکی فاصله ها تا حدود زیادی بی معنا می شوند. دراموری مانند دادرسی نیز که قرار بر یک

دارند. مانند اینکه فلان پرونده آیا به حکم رسید یا نه؟ و یا اینکه زمان دادگاه ما کی است؟، این سوال و پاسخ های آن در یک سیستم جامع، حل و فصل شدنی است.

در یک سیستم ایده آل که با امکانات کشور ما نیز سازگار باشد، می توان برای هر پرونده شماره ای خاص در نظر گرفت که به وکیل و یا شاکی آن ارائه شود تا برای رسیدگی به مراحل مختلف آن بتوانند از طریق اینترنت به اطلاعات آن دسترسی داشته باشند و نیز مراحل مختلف این دادرسی با پیامک به طرفین دعوا اطلاع رسانی شود.

در این باب مزیت دیگری نیز برای خود سازمان قضایی وجود دارد که همان کوچک شدن فیزیکی سازمان است. چرا که بسیاری از دفاتر که تنها کار ثبت و بایگانی و اطلاع رسانی انجام می دهند را می توان در بستر شبکه پیاده سازی کرد تا دیگر به